

ואף ב'דרך אמונה' לא תלה את עליית האילן החדש מן הגזע אם גידל שורשים או לאו. **לכן יש להסיק** שענף שעלה מן הגזע הוא המשכו של האילן שעלה ממנו, ואין מונים לו שנות ערלה אפילו גידל בעצמו שורשים ואפילו אילן-האם התנוון עם שורשיו, ותקופת הגידול המשותפת של הישן והחדש קובעת שהוא המשך של הישן. רק אם בפעולה חיצונית הפרידו בין שני האילנות ושורשיהם, מונים לאילן החדש מזמן הפרדתו שנות ערלה.

עוד על עיון במחשבת הגרות (של הרב ישראלי זצ"ל) – תנאי קודם למעשה / הרב אברהם ישראל שריר

תגובה לתגובה על תגובה איננה מעשה מקובל. יש בה משום גיחוך והוזלה של הנושא הנדון. מנגד מצווים אנו לא להניח בביטנו עוולה, ובמיוחד בנושאים חמורים כגור. במאמר 'בית דין לגיור – שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא – עיון במחשבת הגרות' ב'אמונת עתיך' 112 (תשע"ה), עמ' 64–69, טען הרב ד"ר יצחק רונס שקיימת אפשרות הלכתית לקבלת גרים 'המעוניינים בכנות להצטרף לעם ישראל ולקבל עליהם לנהוג כמנהג היהודים שבסביבתם, אלא שהם אינם באים לכך מתוך אמונה דתית'. במילים אחרות – ניתן לקבל גרים מבלי שאלו יקבלו על עצמם את עול המצוות. את דבריו אלה הוא ביסס על ציטוט חלקי של דברי מו"ח הרב שאול ישראלי זצ"ל מתוך סימן סז בספרו 'חוות בנימין':

שכל תוכן הגירות היא **הסתפחות לעם ישראל...** וזה מה שאמרה רות: 'עמך עמי' ואלקיך אלקי', לאמר שעל ידי שהופכת להיות חלק מעם ישראל, אלקי ישראל הוא אלקיה.

ברם, השמטת משפטים המסומנים (שלוש נקודות של הרב רונס בציטוט לעיל) מעידה על חוסר הבנה של סימן זה כולו. אכן, לדעת הרב ישראלי, 'משפט' הגרות, שנעשה על ידי בית דין המשמש שלוחו של עם ישראל כולו, הוא המספח את הבא להתגייר לכלל ישראל, ולא קבלת המצוות על ידי הבא להתגייר היא הפועלת את מעשה הגרות. זאת משום שנכרי שמקבל עליו את כל תרי"ג המצוות בגרותו עדיין נחשב נכרי (המקיים מצוות) כל עוד בית הדין לא קיבל אותו לכלל ישראל. או אז הוא גם **מתחייב** במצוות והופך ל'מצווה ועושה'. עם זאת, עצם מעשה בית הדין לספוח המתגייר לכלל ישראל **מותנה** בכך שהמתגייר מקבל עליו את עול המצוות, כפי שכותב הרב ישראלי במפורש במשפטים שהרב ד"ר רונס השמיט בציטוטו:

...שכל תוכן הגירות היא **הסתפחות לעם ישראל, אלא שלא תתכן הסתפחות זו, אם אינו מוכן לקיים תורה ומצוותיה.**

וחמה זורחת עליו זהו גזע וכל שטמון בארץ ואין חמה זורחת עליו זהו שורש ומיירי באילן זקן שעברו עליו שלש שני ערלה אבל אילן העולה מן הגזע ומן השרשים של אילן שלא עברו עליו שלש שני ערלה חייב בערלה'.

באופן מליצי (על יסוד האמור בתנאי בני גד ובני ראובן) ניתן לומר שה'תנאי' – קבלת המצוות על ידי המתגייר, 'קודם למעשה' – סיפוחו של המתגייר לעם ישראל על ידי 'משפט' בית הדין. אי קיום התנאי מבטל את מעשה בית הדין. קוראי 'אמונת עתיך' מוזמנים לעיין בדברים במלואם בספר 'חוות בנימין'. בתגובתי בגיליון 113 אף ציטטתי את דברי הרב ישראלי מספרו 'הרבנות והמדינה' המבארים את הכרחיותו של תנאי זה של קיום המצוות לשם המהפך הנפשי הנדרש מן הגר לקראת הכללתו בעם ישראל.

סוף דבר: אין בדברי מו"ח הרב שאול ישראלי זצ"ל בסימן המדובר ב'חוות בנימין', או בכל מקום אחר המוכר לי בכתביו, ולו בדל של רמז שתיתכן גרות ללא קבלת מצוות. שיתקע הדבר ולא ייזכר.

תגובה לתגובה / הרב יצחק רונס

הרב שריר כותב שבמאמרי טענתי שישנה אפשרות הלכתית 'לקבל גרים ללא שאלו יקבלו על עצמם את עול המצוות' כלשונו בתגובתו. ולא היא. הוצאת משפט מהקשרו משנה את משמעותו. המאמר הוקדש ל'עיון במחשבת הגרות', ולא טענתי שם דבר ביחס לקבלת גרים מבלי שיקבלו מצוות.

ואמנם המאמר נפתח בקביעה שבוויכוח הגדול שבין דייני בית הדין הגדול שני הצדדים מסכימים כי על המתגייר להתחייב בכנות בשעת הגרות כי יקיים את מצוות התורה. טענתי שם שכדי להבין את המחלוקת שבין הקהילות השונות בציבוריות הדתית כיום בנוגע לסוגיית הגיור, יש לעיין במחשבת הגרות. טענתי הייתה שיש מקום לראות את הדעות השונות כנובעות כל אחת מהבנה שונה של יסודו ומהותו של הליך הגיור. הכול דורשים מהמתגייר שיתחייב לשמור על מצוות התורה, אך דרישה זו עצמה יכולה להיות מובנת באופנים שונים. מצד אחד יש מקום להבין שקבלת המצוות הינה ביטוי לאמונתו של המתגייר באלוקי ישראל ולהכרתו הפנימית במלכות שמים, וקבלת המצוות כורתת למעשה ברית בינו לבין בורא עולם. מצד אחר תיתכן הבנה אפשרית אחרת שהתחייבותו של הגר לשמור את המצוות נועדה לשכנע את בית הדין שהוא מועמד מתאים ושנכון וראוי לקבלו ולהכניסו לשורות עם ישראל. לדרך זו, קבלת המצוות כמוה כהצהרה מצדו של המתגייר שהוא מקבל על עצמו לחיות על פי חוקי העם היהודי, וזאת בתור תנאי לקבלתו.

לפי התפישה הראשונה אמור הגיור להיות מבוסס על רצונו הפנימי של המתגייר להתקרב לבורא העולם, לתורתו ולמצוותיה, ואילו הגישה האחרת יכולה לגרוס שאין כל פסול בגיור המתבסס בראש ובראשונה על רצון המתגייר לכרות ברית ולהצטרף לעם ישראל 'עמך עמי', וזאת כאשר בעקבות הרצון להיות יהודי מוכן הוא לאמץ את אורחות החיים המקובלים בעם ישראל ולקבל עליו התחייבות לשמור את מצוות התורה בהצהרה כי 'אלקיך אלקי'. לדעה הזאת, גם ראוי ונכון שבית הדין לגיור – כשלוחי דידן – יביאו בחשבון שיקולים לאומיים בבואם להחליט אם לקבל או לדחות את המתגיירים. כהמשך לכל הנ"ל בא המשפט שאותו ציטט הרב שריר, ובו נכתב כך:

תפישות נבדלות אלו מבהירות היטב את צדי המחלוקת כיום בהערכת רצונם של כל אותם אלפים מעולי ברית המועצות לשעבר, המעוניינים בכנות להצטרף לעם ישראל ולקבל עליהם לנהוג כמנהג היהודים שבסביבתם, אלא שהם אינם באים לכך מתוך אמונה והכרה דתית.

ידוע שרבים מהמתגיירים אינם ממשיכים לנהל אורח חיים דתי בעקבות גיורם. בעיני המחזיקים בגישה הראשונה תופעה זו מעלה ספק ביחס לכל העניין כולו, שכן הדבר מוכיח שלא מדובר במי שהגיע למעמד הגיור מתוך רצון פנימי להסתופף תחת כנפי השכינה ולהתקרב לבורא עולם. בעיניהם של מחזיקי הגישה האחרת אין להיות מופתעים מכך ואין הדבר מעלה ספק ביחס לכשרות הגיור. על אף ההצהרה הכנה של המתגייר בשעת גיורו לקבל ולשמור מצוות, אין להתפלא אם יתברר שאדם שאינו עטוף בקהילה ובסביבה דתית תומכת ימצא עצמו נסוג מקבלתו. אם כבר, הרי שהאחריות למצב מוטלת עלינו, על הקהילה הדתית שאינה משנסת מותניים להושיט יד תומכת וליצור סביבה מחבקת...

על עמדתו של הרב ישראלי בנוגע לכשרות גיור כאשר התברר למפרע שלא הייתה קבלת מצוות כנה, כלל לא דנתי במאמרי. בתגובתי הקודמת כבר הפניתי למקורות שונים שבהם יוכל המעיין למצוא את דעות החולקים בשאלה זו.

מניעת היריון בבני זוג שלא קיימו 'פרייה ורבייה' / הרב אברהם סתיו

את מאמרו ב'אמונת עתיך' 113 (תשע"ז), עמ' 105–112, העוסק בדחיית היריון ראשון, פותח הרב אריה כץ בקביעה הבאה:

למרות ההסכמה הזו שקיימת בין גדולי הפוסקים הידועים, בשנים האחרונות נמצאו כמה רבנים ומורי הוראה שטענו שאם ברצונם של בני הזוג או של האישה לבדה ליטול אמצעי מניעה מיד לאחר החתונה... הם רשאים לעשות כן. הרב כץ איננו רואה לנכון לפרט מי הם 'גדולי הפוסקים הידועים', ומאידך גיסא איננו מציין מה כתבו אותם 'רבנים ומורי הוראה' החולקים עליהם,¹⁵ אף שלאורך המאמר הוא דן בטענותיהם ומנסה לדחות אותן. להלן נבקש לפזר מעט את מסך הערפל, ולדון בטענותיו של הרב כץ אחת לאחת.

1. חיוב האישה

אחת הסיבות להתיר מניעת היריון היא שפעולת המניעה נעשית על ידי האישה, שפטורה ממצוות פרייה ורבייה. הרב כץ מנסה להתמודד עם טענה זו בשתי דרכים:

15. ראה למשל במאמרים של אבי מורי, הרב דוד סתיו, שהייתי שותף בכתיבתם: 'דחיית נישואין לשם רכישת השכלה מקצועית', תחומין לד, עמ' 180–192; 'עקרונות בתכנון היקף המשפחה', צהר לז, עמ' 117–138. פרקים המבוססים על מאמרים אלו עתידים להופיע בספרנו שיצא לאור בקרוב א"ה.